

สรุปผลการวิจัยพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นนอก

ผลการสำรวจการเปิดรับข่าวสาร ความรู้ ทักษะและพฤติกรรมของประชาชนที่มีต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ เขตกรุงเทพฯ ชั้นนอก โดยเจาะจงเลือกศึกษาชุมชนชุมชนกามรุฬีสราชม (ทรายกองดิน) เนื่องจากยังเป็นเขตเกษตรกรรมแต่อยู่บริเวณรอบนอกกรุงเทพฯ (เขตหนองจอก) และยังมีคุณภาพสิ่งแวดล้อมทางน้ำค่อนข้างดีกว่าบริเวณพื้นที่กรุงเทพฯ ชั้นกลางและชั้นใน ซึ่งพบประเด็นที่น่าสนใจดังนี้

ผลการวิจัยเชิงปริมาณ

กลุ่มตัวอย่างที่ตอบแบบสอบถาม มีทั้งหมด 252 คน ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง รองลงมาคือเพศชาย ตามลำดับ โดยอายุของผู้ตอบแบบสอบถามใน 3 อันดับแรกมีอายุ 20-29 ปีมากที่สุด รองลงมาคือ อายุ 30-39 ปีและอายุต่ำกว่า 20 ปี ตามลำดับ ส่วนใหญ่มีระดับการศึกษาต่ำกว่าระดับปริญญาตรี โดยมีอาชีพนักเรียน/นักศึกษามากที่สุด รองลงมาคือ ค้าขาย ประกอบกิจการส่วนตัวและรับจ้าง พนักงานเอกชน ตามลำดับ ส่วนรายได้จะอยู่ในช่วง 5,001-10,000 บาท/เดือนมากที่สุด ส่วนใหญ่มีเขตที่พักอาศัยใกล้กับบริเวณคลองแสนแสบ

ในด้านประโยชน์ที่ได้รับจากคลองแสนแสบส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ มากที่สุด ซึ่งมีจำนวนที่แตกต่างจากที่ไม่ได้ใช้ประโยชน์อย่างเห็นได้ชัด ผู้ที่ได้ใช้ประโยชน์จากคลองแสนแสบส่วนใหญ่ใช้เดินทางมากที่สุด รองลงมาคือรดน้ำต้นไม้ และหาปลา อาบน้ำ-ว่ายน้ำ ทำการเกษตร โดยผู้ตอบแบบสอบถามเกือบทั้งหมดเห็นว่าคลองแสนแสบสามารถใช้ประโยชน์ได้ และสามารถฟื้นฟูให้เป็น “คลองสวย น้ำใส ไร้มลพิษ” ได้ เนื่องจากมีน้ำยังสะอาดอยู่ถ้ามีการรณรงค์ที่ดี ต้องไม่ทิ้งขยะหรือปล่อยน้ำเสียลงคลอง ยังไม่เน่ามากหากภาครัฐ ดูแลอย่างจริงจัง มีการอนุรักษ์ ปัจจุบันชุมชนทำกันอยู่แล้ว

การเปิดรับข่าวสารเกี่ยวกับการรณรงค์

การเปิดรับสื่อและข้อมูลข่าวสารในด้านการอนุรักษ์คลองแสนแสบจากสื่อมวลชน ส่วนใหญ่เคยได้รับจากสื่อโทรทัศน์มากที่สุด รองลงมาคือ วิทยุและวิทยุชุมชน ตามลำดับ

ส่วนสื่ออื่นๆ /กิจกรรมที่เคยได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์คลองแสนแสบ ส่วนใหญ่ได้รับจากผู้นำชุมชน/กิจกรรมในชุมชนมากที่สุด รองลงมาคือ ใบปลิวและกิจกรรมรณรงค์ในชุมชน ในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน แต่การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองแสนแสบจากสื่อดังกล่าวส่วนใหญ่ตอบว่าเพียงพอ

ด้านความรู้ ทักษะเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองแสนแสบ

ด้านคำถามเกี่ยวกับความรู้ต่อปัญหาของคลองแสนแสบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับปัญหาของคลองแสนแสบ ในประเด็นต่อไปนี้มากที่สุด 3 ลำดับ ได้แก่ ในอดีตคลองแสนแสบมีบทบาทสำคัญด้านการสูบน้ำ คมนาคม การค้า การเกษตร และการอุปโภคบริโภคของชุมชนริมคลอง/ปัจจุบันคลองแสนแสบเป็นคลองที่ช่วยระบายน้ำเพื่อไม่ให้น้ำท่วมในเขต กทม./สาเหตุสำคัญที่ทำให้น้ำเสียในคลองแสนแสบมาจากชุมชน อุตสาหกรรม และเกษตรกรรม

ด้านคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากที่สุดในประเด็นต่อไปนี้ 3 ลำดับ ได้แก่ การแก้ปัญหาน้ำเสียในคลองแสนแสบทำได้ด้วยการไม่ทิ้งขยะและไม่ปล่อยน้ำเสียลงคลอง/การประชาสัมพันธ์รณรงค์ให้ประชาชนมีจิตสำนึกอนุรักษ์ ฟื้นฟูคลองแสนแสบ ควรดำเนินการอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ และมีการประเมินผลเป็นระยะ/การช่วยกันแก้ปัญหาน้ำเสีย เร่งฟื้นฟู และอนุรักษ์คลองแสนแสบเป็นสิ่งที่ทำได้หากทุกคนทุกฝ่ายมีจิตสำนึกสาธารณะ

ด้านคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า มีระดับความคิดเห็นมากในประเด็นต่อไปนี้อย่างน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ทุกครั้งที่ท่านเห็นหรือผ่านบริเวณคลองแสนแสบท่านรู้สึกกังวลใจกับสภาพน้ำเสียที่เกิดขึ้นในลำคลอง / การประชาสัมพันธ์รณรงค์อนุรักษ์ พื้นที่คลองแสนแสบควรใช้เฉพาะสื่อมวลชน (ทีวี วิทยุ หนังสือพิมพ์ นิตยสาร อินเทอร์เน็ต วิทยุชุมชน ฯลฯ) ก็เพียงพอเนื่องจากคนส่วนใหญ่รู้จักคลองแสนแสบแล้ว/ การประชาสัมพันธ์รณรงค์อนุรักษ์ / พื้นที่คลองแสนแสบควรใช้สื่อเฉพาะกิจ (แผ่นพับ ใบปลิว โปสเตอร์ ป้าย ประกาศ หอกระจายข่าว การจัดนิทรรศการ การใช้ผู้นำชุมชน ฯลฯ) ก็เพียงพอเนื่องจากแต่ละชุมชน แต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน

ด้านคำถามเกี่ยวกับทัศนคติต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า มีระดับความคิดเห็นน้อยในประเด็นต่อไปนี้ การดูแลรักษาคลองแสนแสบไม่ให้น้ำเสียควรเป็นหน้าที่ของหน่วยงานรัฐเท่านั้น/ ท่านไม่มีความเกี่ยวข้องในการดูแลรับผิดชอบคลองแสนแสบเพราะเป็นคลองสาธารณะ

ด้านพฤติกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์คลองแสนแสบ

ด้านคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมไม่เคยในประเด็นต่อไปนี้อย่างน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ทิ้งขยะลงคลองแสนแสบเนื่องจากไม่มีถังขยะบนบกให้ทิ้ง/ ถังขยะบนบกเต็มล้นจนไม่มีที่จะทิ้ง/ ทิ้งขยะลงคลองแสนแสบเนื่องจากสะดวก รวดเร็ว/ ทิ้งขยะลงคลองแสนแสบเนื่องจากเห็นคนอื่น ๆ ก็ทิ้งได้

ด้านคำถามเกี่ยวกับพฤติกรรมที่มีต่อการอนุรักษ์คลองแสนแสบ พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามมีพฤติกรรมเคยในประเด็นต่อไปนี้อย่างน้อย 3 ลำดับ ได้แก่ ไม่พอใจเมื่อเห็นคนทิ้งขยะ บ้วนน้ำลาย เทของเสียลงคลองแสนแสบ/ พยายามบอกคนในครอบครัวว่าอย่าทิ้งขยะ ของเสีย ลงในคลองแสนแสบ / ร่วมรณรงค์กับหน่วยงานต่างๆ เพื่ออนุรักษ์ พื้นที่ คลองแสนแสบ

ผลการวิจัยในประเด็นที่ค้นพบจากการสัมภาษณ์ สังเกตและลงพื้นที่บริเวณกรุงเทพฯ ชั้นนอก

ชุมชนบริเวณมัสยิดกมลาอิสลาม (ทรายทองดิน) มีการจัดกิจกรรมอบรมเด็กและคนในชุมชนเกี่ยวกับการอนุรักษ์และพัฒนาคลองแสนแสบ ซึ่งในชุมชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม และน้ำในบริเวณนี้ยังมีสภาพดีสามารถใช้ในการอาบน้ำ สักยกร และใช้อุปโภคบริโภค แต่ก็ยังพบปัญหาในเรื่องน้ำในคลองที่ไม่เหมือนในอดีต เพราะ คนทิ้งขยะลงน้ำ การมีการท่อน้ำ และที่น้ำปล่อยน้ำเสียลงคลอง

ในชุมชนมีการใช้กลยุทธ์การสื่อสารในลักษณะผสมผสานระหว่างสื่อบุคคลกับสื่อมวลชนในชีวิตประจำวัน เช่น การสร้างจิตสำนึกรักษ์คลองแสนแสบ กิจกรรมลอกคลอง เก็บผักตบชวา ทำน้ำหมักชีวภาพเพื่อเทลงคลอง โดยมีกลุ่มเป้าหมายทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ในการให้ความรู้และสร้างจิตสำนึก โดยเฉพาะอย่างยิ่งผ่านความเชื่อทางศาสนาและ “อิหม่าม” ผู้นำศาสนา ซึ่งสื่อที่เข้าถึงคือเสียงตามสายในการบอกกล่าวข่าวสาร การให้ร่วมทำกิจกรรม แต่ยังคงต้องการให้หน่วยงานสถาบันการศึกษาและรัฐสนับสนุนร่วมในการรณรงค์